МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
Факультет економіки і підприємництва
Кафедра обліку і оподаткування

Допущено до захисту
«_____» _____ 2023 р.
Зав. кафедри, д.е.н., професор
_____ **Людмила МЕЛЬНИК**

ОБЛІК І КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ В ТОВ «МІНІ-АГРО-ТЕХ» КИЄВО-СВЯТОШИНСЬКОГО РАЙОНУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Виконав – студент 2 курсу, групи 22м-о
освітньої програми «Облік і оподаткування»
спеціальності 072 Облік і оподаткування
Тулук Максим Юрійович
Науковий керівник – к.е.н., доцент
Іванова Наталія Анатоліївна

Умань – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП 3

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ 6

РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА ТА СТАН ОБЛІКОВОЇ РОБОТИ В НЬОМУ 12

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства 12

2.2. Облікова політика підприємства щодо розрахунків з дебіторами 23

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ 31

ВИСНОВКИ 42

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 45

ДОДАТКИ 52

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Побудова ефективної системи обліку і контролю розрахунків з дебіторами має стратегічне значення для суб'єктів підприємництва. Результати цього інформаційного забезпечення мають вплив на показники фінансової стійкості, базу оподаткування підприємств, формування витрат і доходів та, як наслідок, на забезпечення конкурентоспроможності, забезпечення прибутковості підприємницької діяльності, досягнення стратегічної мети його розвитку в ринкових умовах. Розрахунки з дебіторами є невід'ємною складовою системи фінансового обліку підприємства та його фінансової звітності. Їх важливість визначена необхідністю гармонізації теорії і практики вітчизняного фінансового обліку відповідно до вимог міжнародних стандартів. Отже, це свідчить про актуальність теми дослідження.

Провідні зарубіжні та вітчизняні вчені-економісти присвятили свою роботу вивченню питань дебіторської заборгованості, обліково- розрахункових операцій. Значний внесок у розробку методології обліку розрахунків з дебіторами внесли В.В. Сопко В.М. Жук, М.Ф. Огійчук Ф.Ф. Бутинець В.О. Шевчук та ін. Ними досліджено методологію обліку розрахунків з дебіторами, оцінку дебіторської заборгованості, облікову політику дебіторської заборгованості, організацію договірних відносин з дебіторами і можливість погашення заборгованості з використанням фінансових інструментів.

Заборгованість дебіторів являється достатньо специфічним активом, оскільки завжди присутнім є ризик неповернення таких боргів з об'єктивних і суб'єктивних причин, тому дебіторська заборгованість вимагає постійного контролю і уваги, особливо за умов зростання ризику перетворення її на безнадійну заборгованість, що може спричинити зниження платоспроможності за рахунок виведення з обігу грошових коштів. Актуальною проблемою стає пошук оптимальних методів управління дебіторською заборгованістю для недопущення її перетворення на

безнадійний борг і перевищення критично допустимого рівня для суб'єкта підприємництва з врахуванням специфіки його діяльності, розміру та інших особливостей.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є наукове обґрунтування теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій з удосконалення обліку і контролю операцій за розрахунками з дебіторами.

Для досягнення мети в дипломній роботі поставлені до вирішення наступні завдання*:*

- розкрити економічну сутність розрахунків з дебіторами підприємства;
- охарактеризувати розрахунки з дебіторами підприємства як об'єкт обліку і контролю;
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення обліку і контролю розрахунків з дебіторами;
- дослідити фінансово-економічний стан досліджуваного підприємства;
- надати характеристику організації роботи бухгалтерської служби та здійснити оцінку базових засад облікової політики;
- проаналізувати облікове забезпечення розрахунків з дебіторами досліджуваного підприємства;
- виявити напрямки удосконалення обліку розрахунків з дебіторами;
- дослідити проблемні аспекти контролю розрахунків з дебіторами;
- проаналізувати стан контрольних процедур розрахунків з дебіторами в досліджуваному підприємстві;
- запропонувати шляхи усунення проблем контролю розрахунків з дебіторами на підприємстві.

Об'єктом дослідження є процес відображення операцій за розрахунками з дебіторами в системі обліку і контролю.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, організаційно-методичних та практичних аспектів обліку і контролю операцій за розрахунками з дебіторами.

Методи дослідження. Методичною базою дослідження є

загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. При дослідженні теоретичних аспектів обліку та контролю операцій за розрахунками з дебіторами для визначення загальних тенденцій розвитку зазначеного об'єкту застосовувалися метод спостереження та історичний метод. Методи теоретичного узагальнення та групування використовувалися для аналізу понятійного апарату обліку щодо операцій за розрахунками з дебіторами. Метод причинно-наслідкового зв'язку та абстрактно-логічний метод використовувалися для удосконалення методики обліку щодо операцій за розрахунками з дебіторами. Методи порівняння, індукції й дедукції використовувалися для визначення та аналізу показників фінансового стану досліджуваного підприємства. Для наочного представлення даних використано табличний та графічний методи.

Інформаційною базою дослідження є фундаментальні концепції та гіпотези сучасної теорії обліку і контролю, праці вітчизняних та зарубіжних вчених з бухгалтерського обліку та контролю, нормативні документи України, публікації в періодичних виданнях, тези виступів та матеріали науково-практичних конференцій з проблем теорії і практики обліку і контролю операцій за розрахунками з дебіторам, а також Інтернет-ресурси.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ

У звичайних умовах функціонування підприємства не можна уникнути виникнення дебіторської заборгованості. Тому важливо розглядати шляхи ефективного управління цією проблемою, включаючи вдосконалення бухгалтерського обліку взаєморозрахунків, впровадження ефективної системи внутрішнього контролю, покращення методів відбору працівників для бухгалтерської служби та інші заходи. Спроможність погасити дебіторську заборгованість в короткі терміни і уникнути її зростання понад припустимий рівень відкриває реальну можливість подолати або пом'якшити дефіцит оборотного капіталу. [29]

Великий обсяг дебіторської заборгованості в активах підприємства та особливості її руху мають значний вплив на фінансовий стан, здатність виконувати фінансові зобов'язання та фінансову стійкість підприємств. Ця обставина підкреслює необхідність ефективного управління цим аспектом фінансової діяльності, спрямованого на оптимізацію загального обсягу дебіторської заборгованості та забезпечення своєчасного погашення цих зобов'язань.

Згідно з НП(с)БО 10, дебіторська заборгованість визначається як сума коштів, яку дебітори зобов'язані сплатити підприємству на певну дату [26]. Цей же стандарт класифікує дебіторську заборгованість наступним чином:

- Довгострокова дебіторська заборгованість визначається як сума заборгованості, яка не виникає в ході звичайного операційного циклу підприємства і має бути сплачена після дванадцяти місяців з дати складення балансу;
- Поточна дебіторська заборгованість означає суму заборгованості, яка виникає в ході звичайного операційного циклу підприємства або буде погашена впродовж дванадцяти місяців з дати складення балансу;
- Сумнівний борг – це дебіторська заборгованість, стосовно якої

існує невпевненість щодо можливості її погашення боржником;

- Безнадійна дебіторська заборгованість - це сума поточної дебіторської заборгованості, щодо якої існує впевненість, що боржник її не погасить або строк позовної давності якої минув[26].

Правильний розподіл дебіторської заборгованості та розрахунків з дебіторами має важливе значення для раціональної організації аналітичного обліку. При вирішенні цих завдань на практиці важливо уникати труднощів, які можуть виникнути при поділі цілісного об'єкта на окремі складові. Н.С. Акімова та інші дослідники [2] виділяють деякі проблеми в процесі класифікації дебіторської заборгованості, такі як відсутність пропозицій та рекомендацій щодо доцільності використання різних класифікаційних ознак, відсутність єдиного підходу до розробки різних видів класифікації, нечіткість у формуванні та пошуку ознак для більш систематизованої класифікації.

Поділ дебіторської заборгованості за багатьма класифікаційними ознаками, зазначають В.Д. Попова та В.І. Кузь [38] при її класифікації обов'язково призведе до ускладнень в обробці інформації при аналізі розрахунків з дебіторами на основі рахунків аналітичного обліку та при представленні звітної інформації в окремих показниках. Тому рекомендується поділяти дебіторську заборгованість за видами, інформація про які використовується при прийнятті традиційних, тактичних і формалізованих управлінських рішень.

Процес обліку дебіторської заборгованості повинен включати кілька етапів, які дозволять підприємству ефективно управляти цим аспектом своєї діяльності.

Недосконалий облік дебіторської заборгованості може призвести до різних проблем, таких як збільшення суми заборгованості, втрата точності облікової інформації, неправильне тлумачення облікової інформації та зниження достовірності обліку, що негативно впливає на управління дебіторською заборгованістю та діяльність підприємства в цілому.

Однією з ключових проблем в управлінні дебіторською заборгованістю

є неправильний відбір потенційних покупців та замовників. Удосконалення системи відбору таких суб'єктів забезпечить попередню перевірку та оцінку контрагентів з точки зору їх здатності вчасно сплачувати свої борги та уникати прострочення платежів, тобто мати хорошу кредитну історію.

Облік дебіторської заборгованості на підприємстві починається з моменту укладення та підписання договору, в якому фіксуються умови договору, обов'язки сторін щодо виконання умов договору та відповідальність сторін у разі порушення таких умов. Для покращення організації роботи з договорами та забезпечення належного рівня контролю до них можуть бути включені різні додаткові умови. Використання цих умов у договорі може сприяти збільшенню обсягів продажів і прискоренню оборотності капіталу підприємства.

Однією з важливих умов достовірного відображення стану розрахунків з дебіторами є створення резерву сумнівних боргів. Цей резерв повинен створюватися відповідно до вимог НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [26], для визначення суми чистої реалізаційної вартості поточної дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги. Однак на практиці багато підприємств досить грубо враховують резерв сумнівних боргів, що може призвести до великих ризиків у разі непогашення заборгованості вчасно.

Тому підприємствам рекомендується створювати резерв сумнівних боргів та визначати порядок його формування в своїй обліковій політиці, щоб уникнути податкових втрат та забезпечити більш точний облік цього аспекту своєї діяльності [8].

Наслідки військового вторгнення в Україну з боку сусідньої країни вплинули на всі сфери життя і мали значний вплив на бізнес-сектор. Ситуація швидко змінюється та іноді є непередбачуваною, що вимагає від керівництва постійно оцінювати вплив цих подій на свою діяльність. Це необхідно для того, щоб скласти достовірну фінансову звітність та приймати правильні та своєчасні управлінські рішення, включаючи управління дебіторською заборгованістю. Н.А. Партика [32] звертає увагу на те, що міжнародна

аудиторська компанія KPNG рекомендує використовувати Концепцію очікуваних кредитних збитків, яка передбачає, що підприємства повинні аналізувати, як поточні та майбутні економічні умови впливають на розмір збитків. Питання кредитних збитків стає актуальним не лише для банків, оскільки економічна невизначеність може вплинути на різні види дебіторської заборгованості компаній.

О. В. Вітренко, Л. Л. Катранжи, Е. М. Придатько [10] вважають, що облік розрахунків за товарними операціями може бути організований двома способами. Перший спосіб – це за позиційною системою, де кожен контрагент має свою окрему облікову записку. У цьому випадку заборгованість може змінюватися протягом облікового періоду, починаючи, наприклад, з дебетового сальдо і закінчуючи кредитовим сальдо в кінці періоду.

Другий спосіб – це одночасний облік за рахунками 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» і 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками». При цьому створюються окремі субрахунки для груп (найменувань) контрагентів, і облік розрахунків здійснюється окремо для кожної групи.

Також важливо звернути виняткову увагу, зазначають автори, на правила списання простроченої дебіторської заборгованості, оскільки існує прямий зв'язок між процесом списання таких зобов'язань та формуванням бази оподаткування податком на прибуток. Це означає, що методологія обліку та своєчасність списання сумнівної дебіторської заборгованості стають важливими факторами ризику для надання достовірної інформації про фінансовий стан суб'єкта господарювання.

Контрольований рівень дебіторської заборгованості, на думку Т.М. Паянок [33], може мати як позитивний, так і негативний вплив на діяльність підприємства. До позитивних аспектів можна віднести стимулювання збільшення обсягів продажів, можливість укладання довгострокових контрактів на поставку товарів, робіт і послуг, розширення впливу на ринку, прискорення оборотності готової продукції та зниження витрат на її

обслуговування.

З іншого боку, до негативних аспектів можна віднести вилучення грошових коштів з виробництва, ризик невиконання боргів і зобов'язань покупцями, можливість додаткових судових витрат, втрату теперішньої вартості довгострокової заборгованості через її знецінення в результаті інфляційних процесів і, як наслідок, зниження рентабельності виробництва і зменшення прибутку. Приймаючи рішення щодо управління дебіторською заборгованістю, важливо враховувати як прямі вигоди, так і прямі втрати та зважувати їх, щоб забезпечити баланс між ними.

Для ефективного управління дебіторською заборгованістю підприємство повинно впровадити систему внутрішнього контролю впроваджувати внутрішній контроль.

Погоджуємося з думкою Г. О. Москалюк [23], яка зазначає, що система внутрішнього контролю дебіторської заборгованості забезпечить керівництво підприємства достовірною, своєчасною, повною інформацією щодо стану, структури і зміни у відносинах з контрагентами. Це допоможе правильно визначити основні напрямки діяльності та завдання, що стоять перед суб'єктом господарювання.

Мета внутрішнього контролю дебіторської заборгованості, як визначено Н. С. Чакаловою [47], полягає в тому, щоб переконатися у доцільності, достовірності, своєчасності та законності проведених операцій та в правильності їх відображення в обліку.

Завдання внутрішнього контролю дебіторської заборгованості, Н.С. Акімова та О.В. Топоркова [3], визначають наступним чином: підтвердження достовірності внутрішньої інформації про розмір дебіторської та кредиторської заборгованості, оцінка ефективності використання цих зобов'язань, виявлення відхилень фактичної дебіторської та кредиторської заборгованості від планових значень, а також визначення факторів, що вплинули на ці відхилення та пошук внутрішніх резервів підвищення фінансової стійкості компанії.

Для належної організації внутрішнього контролю дебіторської заборгованості важливо мати на увазі, що інформація, яка надходить з бухгалтерського обліку, має бути корисною для прийняття ефективних та обґрунтованих управлінських рішень. Ця інформація повинна бути зібрана та оформлена так, щоб її можна було використовувати для аналізу без необхідності внесення додаткових змін чи коригувань. Крім того, для ефективного управління необхідно мати можливість отримувати інформацію негайно, а також відображати та отримувати дані в режимі реального часу, щоб бути завжди в курсі поточного стану справ і приймати вчасні рішення [3].

Добре організована система внутрішнього контролю дебіторської заборгованості дозволяє досягти кількох важливих цілей, а саме ефективно управляти наявними фінансовими, матеріальними та трудовими ресурсами, оптимізуючи їх використання, забезпечити стійкість та ефективне функціонування підприємства, сприяючи досягненню поставлених цілей розвитку, створити систему інформаційного забезпечення, що відповідає сучасним економічним умовам і дозволяє підприємству своєчасно адаптуватися до змін у внутрішньому і зовнішньому середовищі, ідентифікувати та мінімізувати різні ризики, такі як фінансові, комерційні, репутаційні та внутрішні, які можуть вплинути на діяльність суб’єкта господарювання.

Така система контролю допомагає забезпечити ефективну та стабільну роботу підприємства відповідно до сучасних умов управління та господарської діяльності.

РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА ТА СТАН ОБЛІКОВОЇ РОБОТИ В НЬОМУ

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «Міні -Агро» - це перший національний оператор з продажу міні-тракторів, навісного обладнання та запчастин. Компанія «Міні-Агро» є офіційним імпортером таких іменитих брендів, як Solis, Zoomlion (Cherry), Dongfeng, Foton-Lovol, Orion, Jinma, Xingtai, Bulat, Shifeng, Branson, Deutz-Fahr.

Товариство надає можливість користування кредитними програмами з банками-партнерами, за якими можливе придбання мінітракторів в кредит за найнижчими кредитними ставками в Україні. Крім кредитних програм, товариство має відмінну лізингову програму (спільно з лізинговою компанією ULF), по якій покупець може придбати мінітрактор на кращих умовах. Тим самим, не відкладаючи покупку на потім, а вже зараз використовувати бажаний мінітрактор.

Власна торгова мережа компанії «Міні-Агро» розташована в більшості областей України та налічує 17 торгівельних підприємств. Одним з них є ТОВ «Міні – Агро – Тех», що знаходиться в с. Бузова Києво-Святошинського району Київської області.

Відповідно до статуту основними видами діяльності ТОВ «Міні – Агро – Тех» визначені:

- оптова торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів;
- діяльність посередників у торгівлі товарами широкого асортименту;
- оптова торгівля іншими машинами й устаткуванням;
- ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення.

Основною продукцією продажу товариства є міні – та мототрактори. Окрім того підприємство реалізує: навісне обладнання (навантажувачі,

культивачі, оприскувачі, плуги, борони, фрези), запчастини та велотранспорт. Всі трактори перед доставкою клієнтам проходять передпродажну підготовку згідно затверджених заводами-виробниками регламентів. Доставка придбаного мінітрактора здійснюється безкоштовно спеціалізованими автомобілями.

Також товариство гарантує якісне, своєчасне сервісне обслуговування і ремонт придбаного клієнтом трактора в будь-якому з торгових представництв. Такий сервіс можливий завдяки злагодженій роботі персоналу товариства, а саме спеціально підготовленим сервісним інженерам, що оснащені укомплектованими сервісними автомобілями. Фахівці ТОВ «Міні – Агро – Тех» забезпечують покупців кваліфікованою допомогою і запчастинами до міні-тракторів протягом усього періоду експлуатації.

За допомогою рисунку 2.1 зобразимо динаміку чисельності працівників підприємства.

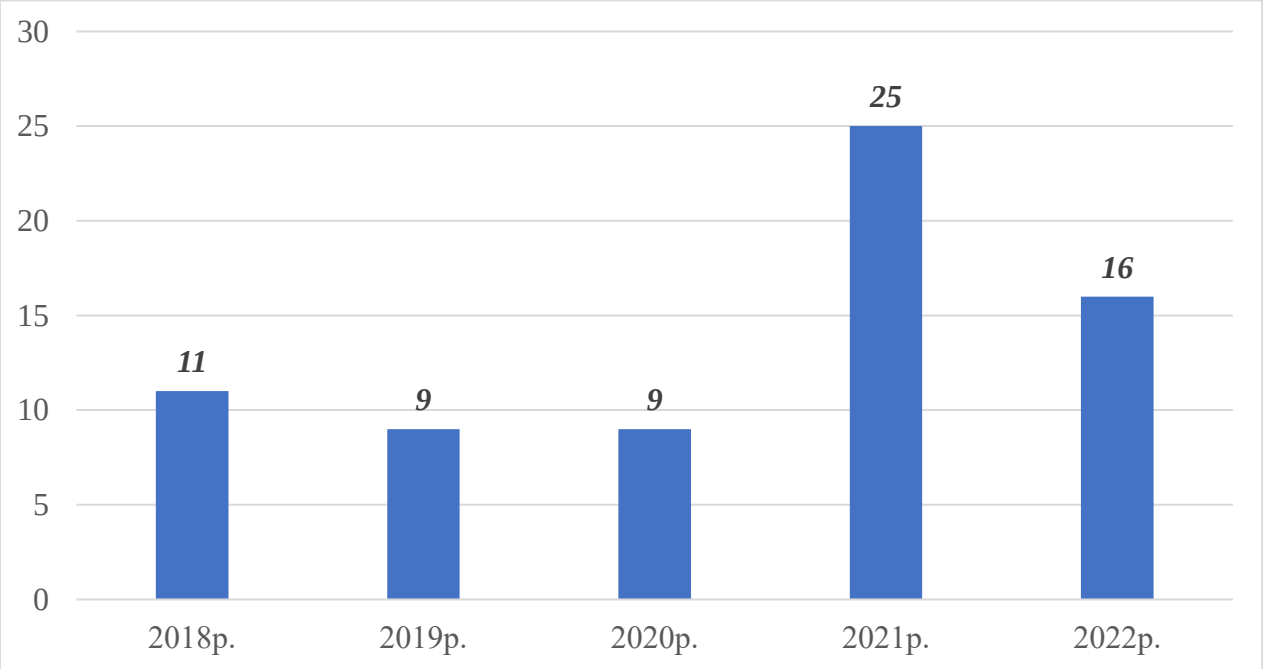

Рис.2.1. Динаміка чисельності працівників ТОВ «Міні – Агро – Тех», осіб

За 2018-2022 рр. чисельність працівників товариства зросла на 5 осіб (1,5%) і у 2022 році становила 16 осіб.

Основою здійснення господарської діяльності кожного підприємства є активи, тобто ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких у майбутньому приведе до збільшення економічних вигод.

Проведемо аналіз валюти балансу з метою відображення орієнтованої оцінки вартості, які є в розпорядженні підприємства.

Таблиця 2.1.

Агрегований порівняльний аналітичний баланс ТОВ «Міні – Агро – Тех»» за 2022 рік

Статті балансу	На початок року		На кінець року		Відхилення		
	сума, тис. грн.	структура, %	сума, тис. грн.	труктура,	абсол., тис. грн.	відносне, %	структури, (+,-)
Актив							
Необоротні активи	556,6	0,2	722,8	0,6	166,2	29,9	0,4
- основні засоби	556,6	0,2	722,8	0,6	166,2	29,9	0,4
Оборотні активи	295099,8	99,8	116280,2	99,4	-178819,6	-60,6	-0,4
- запаси	192497,6	65,1	78750,6	67,3	-113747,0	-59,1	2,2
- дебіторська заборгованість за продукцію, товари роботи, послуги	69532,8	23,5	24303,1	20,8	-45229,7	-65,0	-2,7
- дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	32567,9	11,0	9434,2	8,1	-23133,7	-71,0	-3,0
- гроші та їх еквіваленти	142,3	0,0	2766,7	2,4	2624,4	1844,3	2,3
-витрати майбутніх періодів	1,2	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0
- інші оборотні активи	358,0	0,1	1024,4	0,9	666,4	186,1	0,8
Баланс	295656,4	100,0	117003,0	100,0	-178653,4	-60,4	0,0
Пасив							
Власний капітал	9986,3	3,4	-27096,4	-23,2	-37082,7	-371,3	-26,5
-зареєстрований каптіал	5500,0	1,9	5500,0	4,7	0,0	0,0	2,8
-нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	4486,3	1,5	-32596,4	-27,9	-37082,7	-826,6	-29,4
Довгострокові зобов’язання, цільове фінансування та забезпечення	47719,5	16,1	47719,5	40,8	-	-	24,6
Поточні зобов’язання	147615,4	49,9	96379,9	82,4	-51235,5	-34,7	32,4
-кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	147610,7	49,9	96376,8	82,4	-51233,9	-34,7	32,4
-за розрахунками з оплати праці	4,7	0,0	3,1	0,0	-1,6	-34,0	0,0
Інші поточні зобов’язання	90335,2	30,6	0,0	0,0	-90335,2	-100,0	-30,6

Баланс	295656,4	100,0	117003,0	100,0	-178653,4	-60,4	0,0

За даними таблиці можна зробити висновок, що загальна вартість активів ТОВ «Міні – Агро – Тех» зменшилась на 60,4%, що в абсолютному виразі становить 178 млн 653 тис.грн.

У структурі активів товариства переважають оборотні активи – 99,5%, що свідчить про їх високу мобільність. Протягом 2022 року вартість оборотних активів ТОВ «Міні – Агро – Тех» зменшилась на 60,6%, при цьому вартість необоротних активів – збільшилась на 29,9%.

На кінець 2022 року із 117млн 3тис. грн активів товариства – 116 млн 280тис.грн складають оборотні активи та 722,8 тис.грн – необоротні активи. Необоротні активи представлені лише основними засобами. У структурі ж оборотних активів переважають запаси – 66% та дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги – 22%, дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом складає 10,5%.

Розрахунки з дебіторами у фінансовій звітності підприємства відображається у складі оборотних активів і у ТОВ «Міні – Агро – Тех» представлені заборгованістю за товари, роботи і послуги та заборгованістю за розрахунками з бюджетом.

Виникнення дебіторської заборгованості є нормальною ознакою фінансово-господарської діяльності підприємства. Однак, кожне підприємство прагне оптимізувати її обсяг, адже скорочення дебіторської заборгованості є резервом зниження потреби підприємства в обігових коштах та прискоренні швидкості їх обігу.

Аналіз дебіторської заборгованості передбачає вивчення її динаміки, складу, структури, строків та причин виникнення. На рисунку 2.2. відобразимо структуру поточної дебіторської заборгованості товариства за аналізований період.

В середньому за 2018-2022 рр. структура поточної дебіторської заборгованості товариства має наступний вигляд: 56,6% - заборгованість за продукцію, товари, роботи і послуги та 43,4% - дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом.

Рис.2.2. Структура поточної дебіторської заборгованості ТОВ «Міні – Агро – Тех», %

В практичному значенні заборгованість за продукцію, товари, роботи та послуги є розрахунками з покупцями та замовниками. Основними покупцями ТОВ «Міні – Агро – Тех» є: ТОВ «Ніка», ТОВ «Альте Сервіс», ТОВ «НЕСС СЕРВІС», ТОВ «Грінмарт», ФГ «ВІТОЛ-АГРО», ФОП Ситник О.Г., ТОВ «Свіжа зелень», ТОВ «БРЕЙН БАУ-ХОЛДІНГ МІСТ», ТОВ «Брусвяна», ТОВ «Львів – Агротех», ПСП «Заріччя», ФОП Гераськo Ю.М., ФГ «АЛТИН», ТОВ «Едем – Ф», ТОВ «Сіті -Холідей», ФОП Бощ І.Г., ФОП Овсепян О.І. (рис.2.3.).

Протягом 2022 року сума дебіторської заборгованості покупців за продукцію, товари, роботи і послуги ТОВ «Міні – Агро – Тех» становила 219млн 566тис.грн. Найбільшу питому вагу у наведеній сумі заборгованості займає ТОВ «Сіті – Холідей» 6млн 611тис.грн (3%) та ФОП Хоменко С.А. – 1,1% 1 млн 398тис.грн.

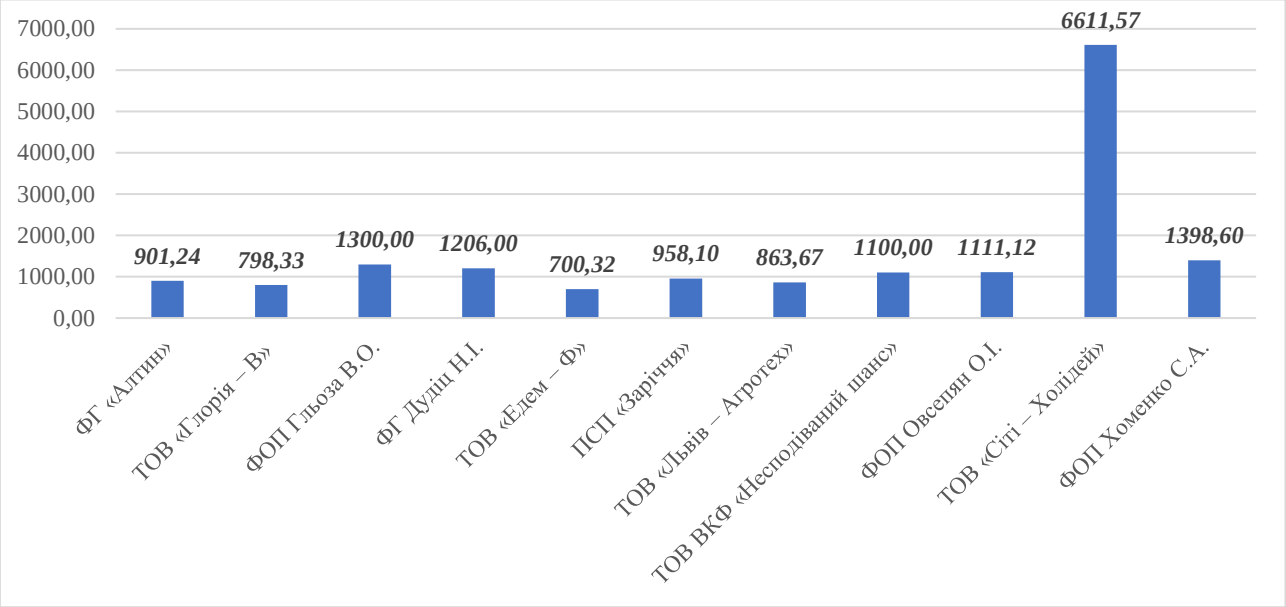

Рис.2.3. Сума дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги у розрізі основних покупців (замовників)ТОВ «Міні – Агро – Тех» у 2022 році, тис.грн.

Наведемо динаміку сум дебіторської заборгованості за розрахунками за продукцію, товари, роботи і послуги на рисунку 2.4. За аналізований період, сума заборгованості покупців ТОВ «Міні – Агро – Тех» зросла у 2,6 рази (15028,3 тис.грн). Найбільшою заборгованість покупців була у 2021 році – на рівні 69млн 532тис.грн.

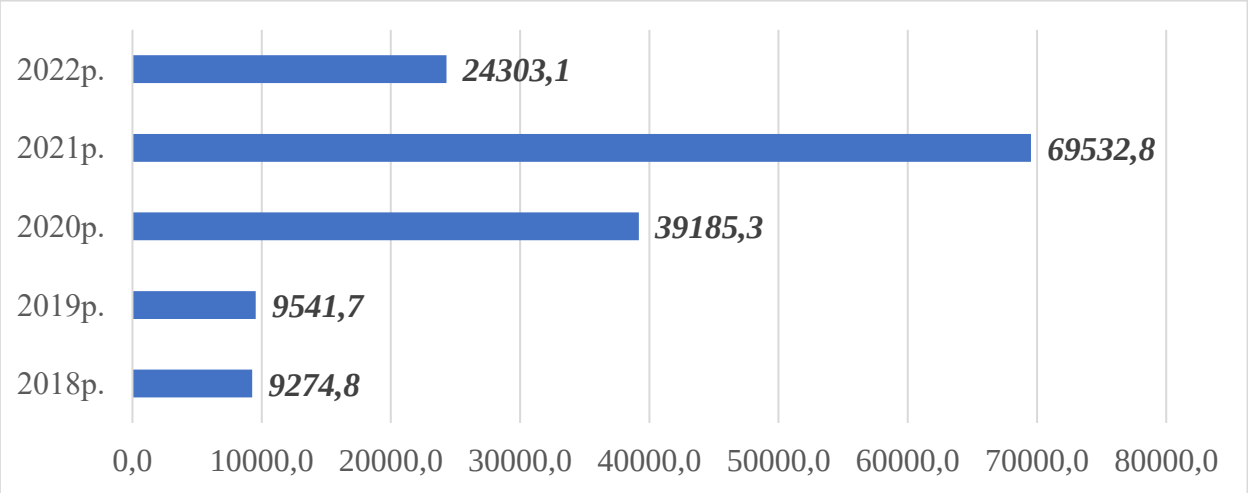

Рис.2.4. Динаміка поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги ТОВ «Міні – Агро – Тех» (дані на кінець року), тис.грн.

На кінець 2022 року заборгованість покупців (замовників) товариства за реалізовані їм продукцію, товари, роботи і послуги склала 24млн 303тис.грн.

Аналіз дебіторської заборгованості підприємства дає можливість оцінки потенційної величини доходів (у вигляді штрафів, пені, неустойок від дебіторів, які прострочили оплату) та управління ними.

Виділяють такі основні групи методів управління дебіторською заборгованістю:

1) психологічні – нагадування по телефону, факсу, використання ЗМІ чи поширення інформації серед суміжних постачальників;

2) юридичні – оформлення претензій, подача позову до суду;

3) економічні – фінансові санкції (штраф, пеня, неустойка), передача в заставу майна і майнових прав, призупинення постачання продукції, надання послуг;

4) фізичні – арешт майна боржника [44].

Узагальнюючим показником якості та ліквідності дебіторської заборгованості є її оборотність, що характеризує кількість оборотів та швидкість здійснення одного обороту. За допомогою таблицях 2.2 та 2.3 проведемо аналіз дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги в розрізі основних покупців товариства.

Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи і послуги у ТОВ «Міні – Агро – Тех» становить 22,8% середньорічної вартості оборотних активів товариства, що на 0,8% більше ніж у 2018 році.

Оборотність поточної дебіторської заборгованості товариства за аналізований період збільшилась на на 3,8998. Найбільшим показник оборотності був у 2020 році – на рівні 11,0209. Це означає, що в середньому за 2020 рік у ТОВ «Міні – Агро – Тех» 11 разів обсяги надходжень від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг вміщали в собі середній залишок заборгованості дебіторів товариства.

Таблиця 2.2.

Показники ефективності використання дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги у ТОВ «Міні – Агро – Тех»

Показник	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р. від 2018р.
Коефіцієнт оборотності	-	-	11,0209	9,2994	3,8998	3,8998
Тривалість обороту, днів	-	-	33	39	94	-
Питома вага заборгованості в сумі оборотних активів, %	22,0	19,5	27,1	20,5	22,8	0,8

У 2022 році тривалість обороту дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги складала 94 дні, що є найбільшим показником за аналізовані роки. Це свідчить про те, що в середньому погашення заборгованості дебіторів ТОВ «Міні – Агро – Тех» відбувається протягом 94 днів.

Важливою умовою успішної діяльності підприємств є своєчасна й якісна оцінка їх фінансового стану, що дає можливість виявити рівень забезпеченості господарювання необхідними фінансовими ресурсами для реалізації ефективного функціонування та вчасного проведення розрахунків за зобов’язаннями.

Фінансовий стан підприємства характеризується такими елементами як:

- прибутковість роботи;
- оптимальність розподілу прибутку, що залишається у розпорядженні суб’єкта господарювання після сплати податків і обов’язкових платежів;
- раціональне розміщення основних і оборотних засобів;
- наявність достатнього обсягу власних фінансових ресурсів;
- платоспроможність та ліквідність.

Для оцінки фінансового стану підприємства застосовують низку показників, прийомів та методів, зокрема:

- показники оцінки майнового стану;
- показники ліквідності та платоспроможності;
- показники оцінки фінансової незалежності (джерел засобів підприємства);
- показники ділової активності;
- показники аналізу рентабельності (прибутковості);
- показники позицій підприємства на ринку цінних паперів.

Аналіз фінансового стану забезпечує визначення якості фінансового стану підприємства, з'ясування причин його зміни, підготовку рекомендацій для підвищення фінансової стійкості та платоспроможності.

Для оцінки прибутковості діяльності товариства скористаємося даними таблиці 2.3. З даних таблиці видно, що чіткої тенденції щодо прибутковості результатів діяльності ТОВ «Міні – Агро – Тех» не спостерігається. Зокрема, варто відзначити, що за аналізований період 3 роки (2019р, 2020р та 2022р.) були збитковими для підприємства.

За 2018-2022 рр. собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт і послуг) зросла на 22% або на 28млн 73тис.грн. При цьому чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт і послуг) знизився на 8,5% (15млн 570тис.грн). А загальне зменшення розміру чистого прибутку склало 37млн 201тис.грн.

Найбільшим чистий прибуток ТОВ «Міні – Агро – Тех» був у 2021 році на рівні 7млн 795 тис.грн. У розрахунку на 1 гривню основних засобів підприємство в 2021 році отримало 162,5грн чистого прибутку, а на 1 грн власного капіталу 1,28грн. При цьому на 1 гривню понесених витрат прибуток товариства склав 2 копійки.

Таблиця 2.3.

Абсолютні та відносні показники прибутковості

ТОВ «Міні – Агро – Тех»

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022р. від 2018р. (+,-)
Середньорічна вартість основних засобів, тис.грн.	98,1	201,6	402,5	479,6	639,7	541,6
Середньорічна вартість власного капіталу, тис.грн.	857,6	1597,8	1894,6	6088,8	-8555,1	-9412,7
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	127400,0	0,0	420271,4	481862,7	155473,3	28073,3
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	198542,3	0,0	431858,3	505507,9	182971,9	-15570,4
Чистий прибуток (збиток), тис.грн.	118,4	-696,2	-2507,0	7795,0	-37082,7	-37201,1
Рівень рентабельності (збитковості), %: - витрат	0,1	-	-0,6	1,6	-23,9	-23,9
- основних засобів	120,7	-345,3	-622,9	1625,3	-5796,9	-5917,6
- власного капіталу	13,8	-43,6	-132,3	128,0	-433,5	419,7

У 2022 році фінансовим результатом діяльності ТОВ «Міні – Агро – Тех» став збиток у сумі 37млн 82тис.грн. Отриманий показник рівня збитковості витрат вказує на те, що ТОВ «Міні – Агро – Тех» у 2022 році у розрахунку на одну гривню понесених витрат отримало 24 копійки збитку, що

є найгіршим показником за аналізований період.

Як зазначалося раніше, оцінка фінансового стану підприємства здійснюється на підставі аналізу показників ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості(табл. 2.4.).

Таблиця 2.4.

Показники фінансового стану ТОВ «Міні – Агро – Тех» за 2022рік

Показник	На початок року	На кінець року	Відхилення, +,-
Коефіцієнт маневреності власних коштів	0,015	0,105	0,09
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,034	-0,188	-0,222
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,034	-0,232	-0,266
Коефіцієнт покриття	1,241	1,206	-0,035
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,429	0,379	-0,050
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,001	0,029	0,028

Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів у 2022 році збільшився на 9%, що є позитивним явищем. Таким чином, у ТОВ «Міні – Агро – Тех» на кінець 2022 року 10,5% власних оборотних коштів складають гроші та їх еквіваленти.

Коефіцієнти фінансової стабільності є індикатором фінансової стійкості, який говорить про змогу суб’єкта господарювання погашати свої зобов'язання в середньо- і довгостроковій перспективі. Значення коефіцієнтів фінансової автономії та фінансової стабільності товариства на кінець року мають негативне значення за рахунок отриманого збитку.

Коефіцієнт покриття характеризує співвідношення оборотних активів і поточних зобов’язань. Нормативне значення даного показника має бути більшим за одиницю. За 2022 рік у ТОВ «Міні – Агро – Тех» коефіцієнт

покриття відповідає нормативному рівню, однак протягом року знизив своє значення на 0,035.

Коефіцієнти поточної ліквідності товариства показує, що на 1 гривню короткострокових позикових коштів у ТОВ «Міні – Агро – Тех» на кінець року припадає 37 копійок високоліквідних активів. Позитивним є те, що коефіцієнт абсолютної ліквідності товариства за рік збільшився, хоча все одно має низький рівень. Таким чином, на кінець 2022 року ТОВ «Міні – Агро – Тех» за потреби могло погасити негайно 2% своїх поточних зобов'язань.

2.2. Облікова політика підприємства щодо розрахунків з дебіторами

Вагомим фактором впливу на прийняття управлінських рішень, а також контролю за видами діяльності підприємства є його облікова політика. Облікова політика покликана задовольняти потреби користувачів фінансової звітності (як внутрішніх так і зовнішніх) у необхідній їм інформації.

У ТОВ «Міні – Агро – Тех» облікова робота організована у відповідності до норм чинного законодавства, а саме Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та інших галузевих нормативно-правових актів. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві регламентується Наказом про облікову політику, основні положення якого визначають що:

1. Для визначення порога суттєвості прийнято величину:

- 3% - для активів, зобов'язань і власного капіталу;
- 2% чистого прибутку (збитку) – для доходів і витрат;
- 5% підсумку показників балансу – для статей Балансу;
- 5% чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – для статей Звіту про фінансові результати.

3. Облік товарів ведеться за їх найменуванням, а оцінка при вибутті здійснюється за методом ідентифікаційної собівартості для номерної техніки та середньозваженої собівартості для не номерних товарів. ТЗВ відносяться на

собівартість товару у момент його отримання.

4. Основними засобами визнаються активи з очікуваним терміном корисного використання більше 1 року та вартістю більше 26000 грн. Для нарахування амортизації застосовується прямолінійний метод.

5. Резерв сумнівних боргів розраховується на підставі дебіторської заборгованості за термінами її непогашення. Коефіцієнт сумнівності розраховується на базі показника дебіторської заборгованості і на підставі аналізу даних за останні 3 роки.

Згідно з Наказом про облікову політику ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності у ТОВ «Міні – Агро – Тех» здійснює бухгалтерська служба (табл. 2.5.) під керівництвом директора.

Таблиця 2.5.

Склад працівників бухгалтерії ТОВ «Міні – Агро – Тех»

П.І.Б. працівника	Посада	Виконувана робота
Головко Антоніна Вікторівна	Головний бухгалтер	Складання фінансової звітності, рахунки 70, 90,79,44,31,64
Якименко Вікторія Анатоліївна	Бухгалтер	Облік товарів, рахунки 28, 70, 64,
Кузка Антон Григорович	Бухгалтер	Облік ТМЦ, рахунки 10, 13, 20, 26,22,15
Грищенко Оксана Іванівна	Бухгалтер	Облік оплати праці, рахунки 66, 65,36,63
Яник Аркадій Варданович	Бухгалтер	Облік грошових коштів та розрахунків, рахунки 30,31, 36, 63

Обов’язки та права головного бухгалтера та інших працівників бухгалтерської служби товариства визначаються посадовими інструкціями, з якими працівники ознайомлені під особистий підпис.

Ведення обліку в товаристві здійснюється в електронному вигляді за допомогою програмного забезпечення. У товаристві застосовується змішана (паперово-електронна) форма документообігу. Щомісяця складаються облікові регістри в електронному вигляді.

Щодо організації податкового обліку, то при застосуванні загальної системи оподаткування визначається об'єкт оподаткування із застосуванням аналітичних рахунків з кредиту рахунків 70, 71. Суми ПДВ, зазначені в незареєстрованих податкових накладних складених підприємством – відображати як податкові зобов'язання, а складені постачальником – як податковий кредит. Після спливу 1095 днів суми ПДВ за незареєстрованими податковими накладними, відображеними на субрахунку «Податковий кредит», списувати на витрати періоду.

Також Наказом про облікову політику ТОВ «Міні – Агро – Тех» затверджене проведення інвентаризації перед складанням річної фінансової звітності для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку. Для проведення інвентаризації створюється постійно діюча інвентаризаційна комісія у складі: директора (голова комісії), представника відділу збуту та представника відділу постачання (члени комісії). Складання звітності проводиться за формами №1-м Баланс та № 2-м Звіт про фінансові результати, затвердженими НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність».

Таким чином, наведена вище інформація дозволяє зробити висновок, що облікова політика та ведення бухгалтерського обліку у ТОВ «Міні – Агро – Тех» організовано на високу рівні, у відповідності до норм чинного законодавства та потреб товариства.

На ТОВ «Міні-Агро-Тех» та більшості підприємств процес обліку дебіторської заборгованості складається з декількох етапів, які мають бути взаємоузгодженими. Перший етап цього процесу – це первинний облік дебіторської заборгованості, і від правильності його організації залежить формування інформації на подальших етапах. Більша частина дебіторської заборгованості на ТОВ «Міні-Агро-Тех» виникла внаслідок реалізації

продукції та перерахування авансів постачальникам. Також, періодично заборгованість формується через взаємовідносини з іншими дебіторами (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Основні різновиди дебіторської заборгованості та склад дебіторів ТОВ «Міні-Агро-Тех»

Вид заборгованості	Дебітори
Заборгованість за готову продукцію, послуги, роботи	Покупці та замовники
Заборгованість за авансами виданим	Постачальники
Заборгованість за передплатами по податках	Бюджет
Заборгованість підзвітних осіб	Працівники, яким видано кошти під звіт
Інша дебіторська заборгованість	Працівники, яким видано позику та ін.

Для забезпечення своєчасного та правильного обліку дебіторської заборгованості необхідно складати первинні документи, які відповідають вимогам законодавства. Час складання цих документів повинен збігатися з моментом здійснення господарської операції або бути максимально наближеним до цього моменту.

У цьому контексті важливо враховувати, що існує перелік дебіторів, відносини з якими зазвичай будуються на договірних умовах. До таких дебіторів належать покупці, замовники та постачальники, які отримали від підприємства авансові платежі за товари чи послуги. Одним з ключових пунктів у договорах з покупцем або замовником є «Вартість готової продукції та порядок оплати».

На умовах договорів відбувається реалізація продукції або придбання матеріальних цінностей. Тому для своєчасного погашення дебіторської заборгованості важливим є ретельний підхід до організації договірної роботи на підприємстві. Важливо зазначити, що в цьому процесі завжди слід ретельно

продумувати та документувати як створення дебіторської заборгованості, так і її погашення, оскільки ці етапи документально оформлюються по-різному.

Таким чином, при документальному оформленні розрахунків з покупцями та замовниками можна виділити дві групи первинних документів, які є підставою для відображення виникнення та погашення заборгованості (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Документальне оформлення дебіторської заборгованості покупців та замовників в ТОВ «Міні-Агро-Тех»

Порядок формування та передачі документів залежить від умов договору. Відповідальним за формування та рух документів при розрахунках з покупцями і замовниками на підприємстві є бухгалтер, який і здійснює облік вказаних операцій та менеджер з реалізації, який складає такі документи та передає до бухгалтерії.

Зазначимо, що всі первинні документи на підприємстві щодо обліку дебіторської заборгованості складатися з використанням бланків типових форм. Навіть якщо відвантажувальні документи формуються у бухгалтерській програмі, що використовує підприємство, то їх роздрукування та підпис зі сторони покупця і постачальника є обов’язковим. Проте податкові накладні

формуються і підписуються в системі електронного документообігу і окремого роздрукування не потребують.

Таким чином, на підприємстві порядок підготовки та передачі документів для розрахунків з покупцями та замовниками залежить від умов договору. Відповідальність за цей процес покладається на бухгалтера, який веде облік відповідних операцій, та менеджера з продажу, який готує та подає ці документи до бухгалтерії.

Важливо зазначити, що всі первинні документи, пов'язані з обліком дебіторської заборгованості, готуються з використанням стандартизованих форм. Навіть якщо відвантажувальні документи формуються за допомогою бухгалтерської програми, вони підписуються сторонами, які отримують та відправляють товар. Податкові накладні формуються та підписуються в системі електронного документообігу, тому немає необхідності роздруковувати їх окремо.

В системі обліку розрахунків з дебіторами використовується План рахунків бухгалтерського обліку, де передбачені рахунки 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» і 37 «Розрахунки з різними дебіторами». Дебет цих рахунків відображає виникнення дебіторської заборгованості, а кредит – її погашення чи списання.

У ТОВ «Міні-Агро-Тех» до рахунку 36 відкритий субрахунок 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями та замовниками», а до рахунку 37 відкриті такі субрахунки:

371 «Розрахунки за виданими авансами»;

372 «Розрахунки з підзвітними особами»;

374 «Розрахунки за претензіями»;

375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків».

Аналітичний облік розрахунків проводиться за кожним дебітором, видами заборгованості і термінами її виникнення та погашення. Рахунок 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» відображає нарахування заборгованості перед покупцями і замовниками, включаючи непрямі податки

за дебетом. За кредитом на цьому рахунку фіксується погашення такої заборгованості через отримання готівкових та безготівкових коштів або бартерні операції. Сальдо рахунку відображає наявну заборгованість покупців і замовників за реалізовану продукцію, товари та послуги.

Основні бухгалтерські проводки за цими рахунками у третьому кварталі 2023 року представлені нижче.

Для нарахування заборгованості покупцям і замовникам на рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками», проводиться наступна бухгалтерська проводка:

Дебет рахунку 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» Кредит рахунку 701 «Дохід від реалізації готової продукції»	25,8 тис.грн.

Разом із цією транзакцією визначається сума ПДВ, яку слід сплатити в бюджет за допомогою бухгалтерської проводки:

Дебет рахунку 701 «Дохід від реалізації готової продукції» Кредит рахунку 641 «Розрахунки за податками»	4,3 тис.грн.

Надання підприємством автотранспортних послуг або іншого допоміжного виробництва відображається бухгалтерським записом:

Дебет рахунку 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» Кредит рахунку 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»	9,6 тис.грн.

На цьому етапі також нараховується ПДВ:

Дебет рахунку 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг» Кредит рахунку 641 «Розрахунки за податками»	1,6 тис.грн.

Погашення заборгованості покупцями через внесення готівки в касу підприємства в межах, визначених законодавством, реєструється проводкою:

Дебет рахунку 301 «Готівка в національній валюті» Кредит рахунку 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»	1,7 тис.грн.

Підприємство обрало автоматизовану форму бухгалтерського обліку, яка ґрунтується на принципі збору та накопичення інформації з первинних документів безпосередньо в регістрах аналітичного та синтетичного обліку. Це відповідає вимогам Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в Україні.

У накопичувальному регістрі проводяться записи, які мають важливість для керівництва та контролю над фінансово-господарською діяльністю підприємства, а також для складання регулярних та річних фінансових звітів. Основними регістрами в цій формі фінансового обліку є обороти рахунка, аналіз рахунка та картка рахунка, які застосовуються на синтетичних позикових рахунках та дебетових кореспондентських рахунках.

Важливість організації обліку розрахунків з покупцями та замовниками в ТОВ «Міні-Агро-Тех» підкреслюється тим, що наприкінці кожного місяця остаточні дані про кредитний оборот з аналітичних реєстрів автоматично переносяться в оборотно-сальдову відомість. Цей процес сприяє систематизації та чіткості інформації про розрахункові операції з боргом, що здійснюються на підприємстві, забезпечуючи прозорість та легкість в роботі з даними.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ

Під час дослідження системи обліку розрахунків з дебіторами в ТОВ «Міні-Агро-Тех» було виявлено деякі моменти, які потребують подальшого вдосконалення. Метою таких змін є удосконалення облікового процесу та підвищення ефективності діяльності підприємства в цілому.

Насамперед, необхідно внести доповнення до Наказу про облікову політику підприємства. Основним недоліком є відсутність ключових компонентів обліку для всіх об'єктів загалом. Має сенс розширити Наказ про облікову політику, додавши в нього необхідні складники обліку, зокрема щодо дебіторської заборгованості. Це дозволить більш повно відобразити питання бухгалтерського обліку і підвищить контроль над розрахунками з дебіторами.

Наказ про облікову політику має містити такі ключові елементи: класифікацію дебіторської заборгованості за строками погашення; регулярність проведення інвентаризації дебіторської заборгованості для формування резерву сумнівних боргів; порядок визначення коефіцієнту сумнівності та розрахунку резерву сумнівних боргів; порядок визнання поточної дебіторської заборгованості безнадійною, а також порядок обліку та списання безнадійної дебіторської заборгованості.

Включення вищеозначених елементів до наказу про облікову політику сприятиме підвищенню рівня обізнаності користувачів щодо структури обліку та системи контролю дебіторської заборгованості.

Поділ дебіторської заборгованості на багато класифікаційних ознак може призвести до ускладнення оброблення інформації та складнощів у звітуванні за окремими показниками. Тому розподіл дебіторської заборгованості на види для побудови аналітичного обліку повинен здійснюватися з урахуванням тих характеристик, які використовуються під час ухвалення традиційних, тактичних та формалізованих управлінських рішень [38].

Рішення про забезпечення достатнього рівня платоспроможності господарського суб'єкта є критично важливим для його стабільної роботи. Цей процес має регулярний характер, оскільки забезпечення платоспроможності є ключовим аспектом управління. Таким чином, показники, що відображають рівень платоспроможності, можуть слугувати вагомими елементами аналізу дебіторської заборгованості в розрізі аналітичного обліку.

Ми погоджуємося з думкою дослідників [38], які вважають що, для ефективного управління платоспроможністю найкращим рішенням є класифікація поточної дебіторської заборгованості на кілька категорій за строками погашення:

- ✓ дебіторська заборгованість зі строком погашення до 10 днів;
- ✓ дебіторська заборгованість зі строком погашення від 10 днів до 30 днів;
- ✓ дебіторська заборгованість зі строком погашення від 30 днів до 60 днів;
- ✓ дебіторська заборгованість зі строком погашення від 60 днів до 180 днів;
- ✓ дебіторська заборгованість зі строком погашення від 180 днів до 360 днів.

На нашу думку, це дозволить ефективно організувати інформаційну підтримку та забезпечити належний контроль за фінансовою стійкістю підприємства.

Для швидкого та ефективного управління інформацією про дебіторську заборгованість пропонується використовувати аналітичні рахунки, зокрема

- ✓ 361.1 - для строків погашення до 10 днів,
- ✓ 361.2 - для строків погашення від 10 днів до 30 днів,
- ✓ 361.3 - для строків погашення від 30 днів до 60 днів,
- ✓ 361.4 - для строків погашення від 60 днів до 180 днів,
- ✓ 361.5 - для строків погашення від 180 днів до 360 днів.

Цей набір може бути успішно використаний і для інших субрахунків за

синтетичним рахунком 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» з мінімізацією трудомісткості підготовки необхідних даних.

Отримання інформації про види дебіторської заборгованості дозволяє своєчасно виявити потенційні ризики та вжити заходів щодо ефективного управління ними без шкоди для фінансової стійкості підприємства. Зокрема, переведення заборгованості з категорії нормальної (що виникає в ході нормального операційного циклу) до категорії сумнівної стає сигналом для керівництва розглянути альтернативні способи врегулювання заборгованості (вексельні операції, бартер, взаємозаліки, факторинг та інші форми безготівкових розрахунків).

У додатку А наведено кореспонденцію рахунків, що використовуються для обліку розрахунків з покупцями та замовниками. Таке використання аналітичних рахунків сприяє формуванню інформаційної бази для ефективного управління платоспроможністю.

Система управління аналітичним обліком дебіторської заборгованості, яка формується на основі запропонованих інновацій в організації та управлінні, забезпечує інформаційну підтримку, що дозволяє узгоджувати грошові надходження (оплата дебіторської заборгованості) та їх витрати (погашення кредиторської заборгованості) в контексті забезпечення прийнятного рівня фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

Обмежена кількість облікових регістрів не дозволяє отримувати інформацію з різним рівнем деталізації та узагальнення. Крім того, складність рекомендованих регістрів, які вимагають відображення операцій за кожним дебітором та кожним документом, призводить до низької якості аналітичної інформації. З урахуванням цього, ми рекомендуємо використовувати картки дебіторів (Додаток Б).

Акумулювання інформації на аркушах-розшифровках впродовж тривалого періоду взаємовідносин дозволяє провести глибокий аналіз характеристик покупців і замовників. Це дає перспективу довіряти достовірним даним в управлінському обліку, особливо в частині можливості

своєчасного отримання фінансових ресурсів. Це критично важливо для ефективного планування грошових потоків на підприємстві. Використовуючи дані запропонованої Відомості контролю за надходженням коштів від покупців та замовників, можна сформулювати загальний висновок, який полегшує аналіз грошових потоків від покупців та замовників (Додаток В).

Відсутність структурного підрозділу або відповідальної особи, яка б здійснювала комплексний контроль за системою бухгалтерського обліку, є поширеним явищем на більшості підприємств. У цьому контексті важливим є запровадження внутрішнього контролю, структура та функції якого визначаються кожним підприємством з урахуванням його особливостей та видів діяльності. Основним завданням цього підрозділу є, серед іншого, контроль за дебіторською заборгованістю.

Під час дослідження обліку дебіторської заборгованості на ТОВ «Міні-Агро-Тех» було виявлено, що на підприємстві також відсутній окремий структурний підрозділ, відповідальний за внутрішній контроль та документування результатів аналізу відповідно до внутрішніх процедур.

Внутрішній контроль – це система дій, які передбачають використання методів контролю. Ці дії можна поділити на організаційні, методичні та технічні процедури. Методичні інструменти включають стандартні прийоми контролю, які використовуються для забезпечення ефективності цього процесу. Оскільки об'єкти внутрішнього контролю можуть відрізнятися за своєю природою, важливо використовувати прийоми в певній послідовності, формуючи таким чином комплекс процедур.

Ми вважаємо, що доцільно створити незалежний відділ внутрішнього контролю, який буде відповідати за всі завдання і функції контролю дебіторської заборгованості та інших операцій.

Ми вважаємо, що ТОВ «Міні-Агро-Тех» має розробити план контролю, задокументований та затверджений керівництвом. Цей план може бути в паперовій або електронній формі. Важливо, щоб керівник видав наказ про затвердження цього документу, а персонал, відповідальний за внутрішній

контроль, був ознайомлений з його змістом. Ознайомлення має бути задокументоване. Крім того, щоб забезпечити належне розуміння персоналом процедур контролю, керівник повинен організовувати регулярні тренінги, на яких пояснюватиметься порядок контролю дебіторської заборгованості.

Процес налагодження внутрішнього контролю можна розглядати через наступні кроки:

- ✓ проаналізувати існуючий контроль за дебіторською заборгованістю через бухгалтерію;
- ✓ розробити методи контролю за конкретними господарськими операціями з активами підприємства, що дозволить налагодити взаємодію між адміністрацією та спеціалістами для ефективного контролю;
- ✓ визначити можливості вдосконалення контролю в комп'ютерній програмі;
- ✓ розробити Положення про внутрішній контроль, яке встановить стандарти та процедури для ефективного управління контрольними заходами.

Також слід дотримуватися наступних важливих принципів.

По-перше, працівники повинні проводити внутрішній контроль на своїх робочих ділянках. Начальники відповідних відділів несуть відповідальність за нагляд за виконанням цих функцій. Важливо, щоб працівники відчували відповідальність за якість своєї роботи та мали необхідні спеціальні знання. Для досягнення цього може знадобитися додаткова мотивація та навчання.

По-друге, служба внутрішнього контролю має бути постійною в своєму пошуку нових можливостей та активно займатися запобіганням ризиків. Це допомагає не лише виявляти потенційні проблеми, але й удосконалювати процеси та забезпечувати ефективність роботи підприємства.

По-третє, широке залучення всіх працівників до внутрішнього контролю є ключовим елементом ефективної системи. Це не лише підвищує відповідальність, але й сприяє розвитку самостійності та здатності вирішувати

проблеми на робочому місці. Заохочення працівників до активної участі може допомогти посилити контроль та визначити можливі покращення.

По-четверте, поліпшення внутрішньої ситуації на підприємстві. Пошук нових рішень часто супроводжується помилками, і важливо, щоб співробітники не боялися їх робити. Помилки – неминуча частина процесу вдосконалення, і страх перед ними може обмежити творчий потенціал команди. Тому важливо створити сприятливе середовище, в якому

Менеджери створюють систему внутрішнього контролю, але це право належить власнику. Пропонується передати обов'язки керівництва службою контролю заступнику директора за погодженням із загальними зборами акціонерів. Фахівці служби повинні виконувати свої обов'язки у складі бухгалтерії, відділу маркетингу, відділу збуту та комерційного відділу. Заступник директора може особисто створити відділ контролю, який не лише перевірятиме об'єкти, але й контролюватиме діяльність призначених ним керівників.

Функції відділу внутрішнього контролю відображено на рисунку 3.1.

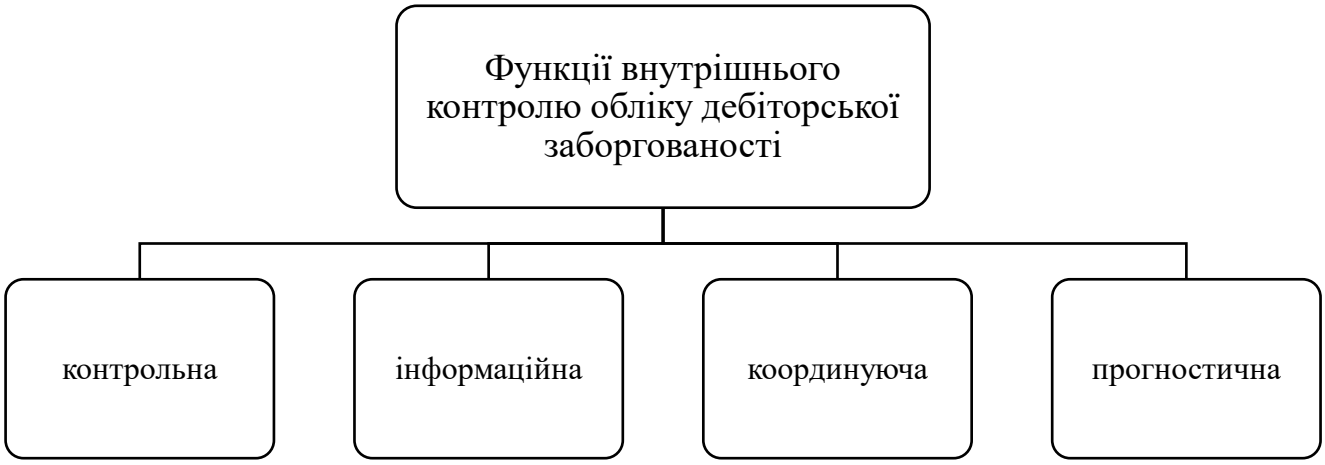

Рис. 3.1. Функції внутрішнього контролю обліку дебіторської заборгованості

Діяльність відділу контролю стає ефективною завдяки постійному моніторингу змін у структурі заборгованості, виявленню простроченої заборгованості, аналізу економічного стану контрагентів, впровадженню

лімітної політики. Важливо забезпечити ефективний аналіз частки заборгованості в загальній сумі, здійснювати процедури оцінки співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості, зокрема при встановленні рівня, спрямованого на досягнення економічного розвитку підприємства та забезпечення його довгострокової фінансової стійкості та платоспроможності.

Одним із шляхів покращення контролю є запровадження на підприємстві постійного моніторингу безнадійних боргів з метою попередження їх потенційного переходу в категорію простроченої дебіторської заборгованості. Це сприятиме своєчасному виявленню неприйнятної частини дебіторської заборгованості та координації управлінських рішень щодо її коригування.

Для ефективної реалізації контрольних заходів рекомендуємо використовувати робочий документ «Результати перевірки даних про реалізацію продукції в розрізі покупців», який представлений у Додатку 3.4.

Впровадження даного робочого документа забезпечить не тільки відображення інформації та аналіз своєчасності відвантаження продукції покупцеві, а й формування та відображення цих даних в обліку первинної документації та в оборотно-сальдових відомостях. Крім того, дана форма дозволить розподілити та проаналізувати дебіторську заборгованість контрагентів підприємства за строками непогашення, а також допоможе врахувати аспекти аналізу економічних вигод, які можуть бути отримані від подальших взаємовідносин з тим чи іншим контрагентом.

Доцільно систематично планувати проведення інвентаризації дебіторської заборгованості з метою перевірки достовірності суми боргу. При цьому інвентаризацію слід розглядати через призму наступних ключових етапів:

- ✓ визначення групи осіб, відповідальних за проведення інвентаризаційних заходів та звірку сум заборгованості шляхом направлення

кожному кредитору відповідного акту звірки розрахунків за заздалегідь визначений період перевірки;

✓ зосередження уваги на відображенні узгоджених сум заборгованості від дебіторів на заздалегідь затверджених рахунках аналітичного обліку з урахуванням встановлених відхилень: термінів погашення заборгованості дебіторів, рахунків бухгалтерського обліку, а також характеристик конкретної заборгованості за певними параметрами поділу та інших аспектів

✓ класифікація дебіторської заборгованості;

✓ документування результатів інвентаризації у вигляді Актів інвентаризації розрахунків та відповідної довідки до них;

✓ впровадження заходів, спрямованих на уникнення в майбутньому відхилень дебіторської заборгованості від її нормального стану та гарантування достовірного відображення цих даних у документації підприємства

При проведенні інвентаризації за наведеною вище схемою важливо проаналізувати дебіторську заборгованість за такими ключовими аспектами: оцінити фактичний стан заборгованості, визначити наявність та кількість попередніх претензій з боку боржника, проаналізувати період прострочення оплати. Результати такого аналізу рекомендується задокументувати за допомогою спеціальної відомості (табл.3.1).

Для забезпечення ефективності та достовірності процесу інвентаризації важливо використовувати засіб оцінювання якості через «Тест контролю правильності проведення інвентаризації розрахунків із дебіторами» (табл. 3.2).

Цей тест допоможе вчасно виявляти недоліки у проведенні інвентаризації розрахункових операцій та сприятиме у прийнятті коригувальних рішень.

Таблиця 3.1.

Аналіз дебіторської заборгованості у розрізі дебіторів

№	Назва дебітора	Фактичний стан дебіторської заборгованості					Виставленні претензії				Кількість прострочених місяців оплати						Примітки
		Дата виникнення	Вид забезпечення (векселем тощо)	Сума, грн	Документ (назва, номер)	цінності	Дата	Результат (признані відхилення)	Кореспонденція		0-1	1-3	3-6	6-9	9-12	більше 12	
									дебет	кредит							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1	ТОВ «Омега»	23.08.2023	Аванс	3000	Видаткова накладна № 2045	акумулятори	29.10.2023	Признано	374	361	-	+	-	-	-	-	-

Таблиця 3.2.

Тест контролю правильності проведення інвентаризації розрахунків із дебіторами

Показники	Порушення (+ / -)
Назва дебітора	ТОВ «Омега»
Чи проводиться інвентаризації розрахунків з дебітором взагалі?	-
Чи відсутні підписи членів інвентаризаційної комісії у документації?	-
Чи є достовірними виправлення не підтвердженні підписами членів комісії?	-
Чи є відсутні необхідні реквізити у з розрахункових документах дебіторів ?	+
Чи відсутні прописом кількості натуральних показників ?	+
Чи не відповідають складені інвентаризаційні описи встановленим вимога?	-
Чи відсутнє відображення результатів інвентаризацій в обліку?	-
Чи відсутні виділення заборгованості за строками непогашення?	+
Чи наявні невірні відображення у звітності, зокрема, наведена заборгованість не розгорнута у балансі?	+
Інше	-
Примітки	-

Таким чином, можна зробити висновок, що впровадження запропонованих заходів з удосконалення організації обліку розрахунків з дебіторами на всіх етапах облікового процесу на ТОВ «Міні-Агро-Тех» дозволить ефективно скоротити час, що витрачається на реєстрацію операцій в бухгалтерському

обліку. Це дозволить прискорити обробку інформації та оперативно представляти її керівництву підприємства для прийняття управлінських рішень.

З метою ефективного управління дебіторською заборгованістю та зниження її рівня на підприємстві, на нашу думку, ТОВ «Міні-Агро-Тех» слід не лише удосконалити внутрішній контроль дебіторської заборгованості, а й запровадити регулярні аудиторські перевірки для оцінки її стану.

ВИСНОВКИ

Товариство з обмеженою відповідальністю «Міні – Агро – Тех» є одним з відділів першого національного оператора з продажу міні-тракторів, навісного обладнання та запчастин компанії «Міні-Агро», що є офіційним імпортером таких іменитих брендів, як Solis, Zoomlion (Cherry), Dongfeng, Foton-Lovol, Orion, Jinma, Xingtai, Bulat, Shifeng, Branson, Deutz-Fahr.

Провівши аналіз основних економічних показників діяльності товариства та показників його фінансового стану можна зробити наступні висновки.

За 2018-2022 рр. чисельність працівників товариства зросла на 5 осіб (1,5%), а вартість активів зменшилась на 60,4%, (178 млн 653 тис.грн). У 2022 році вартість активів товариства складала 117млн 3тис.грн, а середньооблікова кількість працівників - 16 осіб. У структурі активів переважають оборотні активи – 99,5%, що свідчить про їх високу мобільність. Протягом 2022 року вартість оборотних активів ТОВ «Міні – Агро – Тех» зменшилась на 60,6%, при цьому вартість необоротних активів – збільшилась на 29,9%.

За 2018-2022 рр. собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт і послуг) зросла на 22% або на 28млн 73тис.грн. При цьому чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт і послуг) знизився на 8,5% (15млн 570тис.грн). А загальне зменшення розміру чистого прибутку склало 37млн 201тис.грн. У 2022 році товариство отримало збиток у сумі 37млн 82тис.грн.

Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів у 2022 році збільшився на 9%, що є позитивним явищем, а коефіцієнт покриття відповідає нормативному рівню, однак протягом року знизив своє значення на 0,035. На 1 гривню короткострокових позикових коштів у ТОВ «Міні – Агро – Тех» на кінець року припадало 37 копійок високоліквідних активів. На кінець 2022 року ТОВ «Міні – Агро – Тех» за потреби могло погасити негайно 2% своїх поточних зобов’язань.

Щодо поточної дебіторської заборгованості, то в середньому за 2018-2022 рр. її структура виглядала так: 56,6% - заборгованість за продукцію, товари,

роботи і послуги та 43,4% - дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом.

За аналізований період, сума заборгованості покупців ТОВ «Міні – Агро – Тех» зросла у 2,6 рази (15млн 28тис.грн). Найбільшою заборгованість покупців була у 2021 році – на рівні 69млн 532тис.грн.

На кінець 2022 року заборгованість покупців (замовників) товариства за реалізовані їм продукцію, товари, роботи і послуги склала 24млн 303тис.грн., що становить 22,8% середньорічної вартості оборотних активів товариства.

У 2022 році тривалість обороту дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги складала 94 дні, що є найбільшим показником за аналізовані роки. Це свідчить про те, що в середньому погашення заборгованості дебіторів ТОВ «Міні – Агро – Тех» відбувається протягом 94 днів.

Ведення бухгалтерського обліку в товаристві здійснюється у відповідності до норм чинного законодавства та регулюється Наказом про облікову політику. Ведення обліку забезпечує бухгалтерська служба, яка налічує 5 осіб. Облік ведеться в електронному вигляді за допомогою програмного забезпечення 1 С.8. Форма документообігу – змішана (паперово-електронна). Річна фінансова звітність складається за формами № 1-м Баланс та №2-м Звіт про фінансові результати у відповідності до НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність».

Система обліку розрахунків з дебіторами на ТОВ «Міні-Агро-Тех» потребує вдосконалення для підвищення ефективності діяльності підприємства.

Розширення Наказу про облікову політику новими складовими обліку, зокрема, дебіторської заборгованості, сприятиме більш повному відображенню питань обліку та підвищенню контролю за розрахунками з дебіторами.

Класифікація поточної дебіторської заборгованості за строками погашення, як рекомендують дослідники, сприятиме ефективному управлінню платоспроможністю та забезпечить належний контроль за фінансовою стійкістю підприємства.

Використання аналітичних рахунків для управління інформацією про дебіторську заборгованість дозволить швидше та ефективніше планувати грошові потоки на підприємстві.

Впровадження карток дебіторської заборгованості допоможе уникнути обмежень облікових регістрів і підвищити якість аналітичної інформації за рахунок надання різних рівнів деталізації та узагальнення.

Створення незалежного відділу внутрішнього контролю на ТОВ «Міні-Агро-Тех» сприятиме більш ефективному контролю за дебіторською заборгованістю та іншими операціями.

Розробка плану контролю, який буде задокументований та затверджений керівництвом, дозволить систематизувати та підвищити ефективність внутрішнього контролю.

Інвентаризація дебіторської заборгованості за окремими аспектами та використання контрольного тесту допоможе забезпечити якість та надійність процесу інвентаризації.

Впровадження запропонованих змін покращить обліковий процес та ефективність діяльності ТОВ «Міні-Агро-Тех».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агеєнко І. В., Ткаченко О. В. Теоретико-методичні аспекти внутрішнього контролю розрахунків з контрагентами // Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2017. Вип. 2 (94). С. 38-47.

2. Акімова Н.С., Топоркова О.В., Євлаш Т.О., Говоруха О.О. Облік та аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємств оптової торгівлі: монографія. Харків: ХДУХТ, 2016. 285 с.

3. Акімова Н. С., Топоркова О. В. Інформаційне забезпечення внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості. Бізнес Інформ. 2017. № 11. С. 312-317.

4. Баланюк І. Ф., Іванюк Т. Л. Застосування цифрових технологій в консалтингу з обліку і оподаткування. 2022. № 2(18). С. 8-15.

5. Бєлозерцев В. С., Худякова О. С. Методика обліку та аудиту розрахунків з контрагентами на підприємстві. Економіка та держава. 2019. № 1. С. 73–77.

6. Бойцова А., Приведенна В., Яколенко М. Інвентаризація дебіторської та кредиторської заборгованості: практичні аспекти// Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти: матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 22-23 березня 2023 р. Ч. 1. Львів: ЛНУП, 2023. 4 С. 300-302

7. Бурова Т.А., Волошина В.В. Проблеми та перспективи розвитку системи внутрішнього контролю дебіторської заборгованості на підприємствах // Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського / Економічні науки. 2014. Вип. 5.3 (112). С. 11-15.

8. Бутко Н., Погрібняк, В.. Організація обліку дебіторської заборгованості в управлінні підприємством. Молодий вчений, 12 (88), 2020, С. 110-114.

9. Візіренко С.В., Мансурова А.Д. Організація та методика внутрішнього контролю забезпечення виконання договірних зобов’язань. Сталий розвиток економіки. 2018. № 3 [40]. С.162-169.

10. Вітренко О. В., Катранжи Л. Л., Придатько Е. М. Організація обліку дебіторської заборгованості в системі управління ризиками // Науковий вісник

Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. Вип. 34. С. 35-42.

11. Гевчук А.В. Методика дослідження бухгалтерської звітності в процесі перевірки розрахунків з контрагентами. Інтернаука. Серія «Економічні науки». 2019. № 6. URL: https://doi.org/10.25313/2520-2294-2019-6-5073 (дата звернення: 10.10.2023).

12. Дем’янишина О. А. Організація і методика обліку розрахункових операцій на підприємстві// Економічні горизонти № 2(5). 2018. С.69-75.

13. Дем'янишина О.А. Особливості бухгалтерського обліку, оподаткування та звітності на малих підприємствах // Економіка та управління в XXI ст.: виклики та перспективи розвитку: матер. Міжнародної наук.-практ. конф., 18-19 травня 2017 р., м. Умань / за ред. д. е. н., проф. О. Г. Чирви. Умань: Видавець «Сочінський М. М.», 2017. С. 131-134.

14. Гевчук А.В. Методика дослідження бухгалтерської звітності в процесі перевірки розрахунків з контрагентами. Інтернаука. Серія «Економічні науки». 2019. № 6. URL: https://doi.org/10.25313/2520-2294-2019-6-5073 (дата звернення: 02.10.2023).

15. Євлах В.Є. Внутрішній контроль в управлінні витратами виробництва URI: http://www.sworld.com.ua/konferm3/195.pdf (дата звернення 03.10.2023).

16. Зянько В. В. , Тесьолкіна А. О. Роль внутрішнього контролю в процесі управління підприємством // Вісник Вінницького політехнічного інституту. 2016. № 1. С. 39-43.

17. Ковова І. С., Добровольська О. А. Вітчизняні засоби автоматизації обліку і контролю розрахунків з контрагентами. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки» 2018. № 11. URL: https://doi.org/10.25313/2520-2294-2018-11-4320.(дата звернення 03.10.2023)

18. Костякова А.А. Обліково-інформаційне забезпечення управління розрахунками з контрагентами // Причорноморські економічні студії. Випуск 53/2020. URI: http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream (дата звернення 02.10.2023)

19. Кузуб М. В., Пархоменко Д. В. Особливості обліку дебіторської

заборгованості // Розвиток економіки та бізнес-адміністрування: наукові течії та рішення: Матеріали II Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 21 жовтня 2021 р. Т. 2. Київ: Національний авіаційний університет, 2021. С.222-224.

20. Любар О.О. Облікове забезпечення управління розрахунками з контрагентами за товарними операціями. Агросвіт. 2020. № 1. С. 48-60.

21. Макаренко А. П., Ахмєдова Д. В. Удосконалення аудиту короткострокової дебіторської заборгованості. Агросвіт. 2018. № 2. С. 45–51.

22. Марущак Л., Павликівська О. Концептуальні основи формування інформаційних потоків стратегічного управлінського обліку // Соціально-економічні проблеми і держава. 2015. Вип. 2 (13). С. 237-244.

23. Москалюк Г. О. Система внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості: напрямки удосконалення і розвитку. Ефективна економіка. 2013. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com. ua/?op=1&z=1899 (дата звернення: 14.09.2023).

24. Мулик Я. І. Методичні та організаційні підходи до системи внутрішнього контролю на підприємстві. Агросвіт. 2020. № 17-18. С. 28–38

25. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 База даних Законодавство України / ВР України. URI: http://zakon3.rada.gov.ua (дата звернення 15.09.2023)

26. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237. База даних Законодавство України / ВР України. URI: http://zakon3.rada.gov.ua (дата звернення 15.09.2023)

27. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» : Наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20. URL: https://zakon.rada.gov.ua (дата звернення 15.09.2023)

28. Непочатова В. С. Внутрішній контроль розрахунків з покупцями та замовниками. Молодий вчений. 2016. № 3 (30). С. 134-138.

29. Степаненко О. І., Дубовик М. ф. Аналіз дебіторської заборгованості, її

вплив на фінансовий стан та ділову діяльність підприємства// Проблеми системного підходу в економіці: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Нац. авіац. ун-т ; [редкол.: С. ф. Смерічевський (голов. ред.) та ін.]. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2022. Вип. 2. С. 116–125.

30. Озеран В. О., Мельник Т. П. Ефективність системи внутрішньо-облікового контролю зобов'язань підприємства// Актуальні проблеми сьогодення у сфері фінансів, обліку та аудиту: тези доповідей інтернет-конференції, 30-31 травня 2019 р. Хмельницький: ХКТЕІ, 2019. 184 с. С.27-29.

31. Оляднічук Н.В. Удосконалення обліку та аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2021. № 47. С. 86-92.

32. Партика Н.А. Дебіторська заборгованість: стратегічні напрямки розвитку в контексті динамічних євроінтеграційних процесів// Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ. Вінниця: Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ, 2023. Вип.169. С.369-376.

33. Паянок Т.М. Система внутрішнього контролю дебіторської заборгованості: напрями вдосконалення. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2019. № 1 (42). С. 58–63.

34. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 09.12.11р. № 291 База даних Законодавство України / ВР України. URI: http://zakon4.rada.gov.ua (дата звернення 14.10.2023)

35. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами та доповненнями) База даних Законодавство України / ВР України. URI: http://zakon3.rada.gov.ua (дата звернення 14.10.2023)

36. Подмешальська Ю. В., Корнієнко Д. В. Облік розрахунків з постачальниками за видами економічної діяльності. Агросвіт. 2021. № 24. С. 58–64.

37. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ

Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879 (зі змінами і доповненнями) База даних Законодавство України / ВР України. URI: http://zakon2.rada.gov.ua (дата звернення 14.10.2023)

38. Попова В.Д., Кузь В.І. Удосконалення обліку дебіторської заборгованості в контексті формування інформаційного забезпечення платоспроможності суб'єкта господарювання. Приазовський економічний вісник. 2020. Випуск 4(21). С. 104-109.

39. Потриваєва Н. В., Громова Я. М. Удосконалення аудиту поточних зобов'язань у взаємозв'язку з оптимізацією облікового процесу // Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2018. Вип. 2. С. 11-15.

40. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07. 1999 р. № 996–XIV База даних Законодавство України / ВР України. URI: http.www.rada.gov.ua (дата звернення 14.10.2023)

41. Савченко Р. О., Савченко Н. М., Дем'янюк І. В. Внутрішній контроль: проблеми та перспективи. Ефективна економіка. 2019. № 9. URI: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7288 (дата звернення: 14.10.2023).

42. Савченко А. М., Кібиш О. О. Розкриття дисконтування дебіторської заборгованості в обліковій політиці підприємства // The 3rd International scientific and practical conference «Global science: prospects and innovations» (November 2-4, 2023) Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2023. 809 p. C.754-758.

43. Семеняка Т.В, Мартиненко В.М. Удосконалення схеми руху та форми товарно-транспортної накладної // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. № 3(20). С. 537-542.

44. Томчук Е. Ф., Сидоренко И. М. Методика проведення аналіза дебіторської заборгованості в системі управління підприємством URI: https://jfub.donnu.edu.ua/article/view/7409 (дата звернення: 14.10.2023).

45. Топоркова О., Касянюк Ю. Цифрові технології обліку і контролю розрахункової дисципліни на залізничному транспорті // Економіка та суспільство, 2022. вип. 40 (Червень). URL: https://doi.org/10.32782/2524-

0072/2022-40-21 (дата звернення: 14.10.2023).

46. Тулук М.Ю. Стандартизація аудиторської діяльності в Україні: перспективи та виклики // Збірник студентських наукових праць Уманського національного університету садівництва. Факультет економіки і підприємництва / Редкол.: О.О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань: 2023. С. 124-125.

47. Чакалова Н. С. Розробка робочих документів для проведення внутрішнього контролю дебіторської заборгованості на промислових підприємствах. Агросвіт. 2018. № 22. С. 81-90.

48. Чернікова І.Б., Гладій І.О. Теоретичні основи обліку поточних зобов'язань у системі управління // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: зб. наук. пр. / відпов. ред. М.В. Чорна. Харків: ХДУХТ, 2018. Вип. 2 (28). С. 41-51.

49. Шендригоренко М., Ротозєєнко Ю. Облік і внутрішній аудит розрахунків з постачальниками та підрядниками. ΛΌГОΣ. Мистецтво наукової думки, вип. 8, Грудень 2019, С. 26-30.

50. Шира Т. Б. Формування та розвиток внутрішньогосподарського контролю в системі корпоративної безпеки підприємства. Агросвіт. 2020. № 2. С. 84–88.

51. Яренко А. А. Облік і аудит розрахунків з покупцями і замовниками в системі управління підприємством // Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту: теорія, методологія, організація: збірник тез доповідей учасників XVI Всеукраїнської наукової студентської конференції. 2018. С.163-167.

52. Яструбський М., Левкович І. Проблеми обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами // Економіка та суспільство, 2022. № 38. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-50 (дата звернення: 14.10.2023).